

El treball terminològic en temps de pandèmia i de postpandèmia

M. ANTÒNIA JULIÀ BERRUEZO
TERMCAT
majulia@termcat.cat

SANDRA CUADRADO CAMPS
TERMCAT
scuadrado@termcat.cat

CRISTINA BOFILL CARALT
TERMCAT
cbofill@termcat.cat

M. Antònia Julià és doctora en

biologia (UB) i postgraduada en comunicació digital (UPF). S'ha a la terminologia de la ciència, com a docent i terminòloga des de 2002, al TERMCAT. És coautora dels llibres *Diccionari de palinologia* i *Noms catalans de plantes: corpus de fitonímia catalana*.

Sandra Cuadrado és filòloga

i comunicadora. Filologia catalana (URV), comunicació política i relacions institucionals (URL) i Màster en Lexicografia Especialitzada (IULA, UPF). Actualment és responsable de comunicació digital del TERMCAT i secretària executiva de l'Associació Europea de Terminologia.

Cristina Bofill és llicenciada en

filologia (UB), treballa al TERMCAT des del 1998 i actualment n'és la responsable del Servei de Consultes. Va treballar a l'Institut d'Estudis Catalans en l'elaboració del corpus del *Diccionari del català contemporani*. Ha impartit cursos de català al Consorci per a la Normalització Lingüística.

Resum

La situació de pandèmia ha generat múltiples canvis i nous reptes que el TERMCAT ha hagut d'assumir per adaptar-s'hi. Gràcies a la tecnologia i el teletreball, s'ha pogut mantenir una interacció constant i ràpida amb les comunitats d'usuaris, com a eix fonamental dels nous espais de coneixement compartit. Les claus del treball terminològic durant la pandèmia han estat l'elaboració proactiva de continguts amb la cooperació de professionals i entitats del sector sanitari, l'atenció ràpida de consultes sobre terminologia de la COVID-19 i el diàleg permanent i fluid amb els usuaris.

PARAULES CLAU: terminologia; pandèmia; COVID-19; comunicació; desterminologització

Abstract

Terminology work in times of pandemic and post-pandemic

The situation created by the pandemic has led to many changes and new challenges that TERMCAT has had to confront. Thanks to modern technology and teleworking, it has been possible to maintain a constant rapid interaction with user communities as a fundamental aspect of the new sites of shared knowledge. The proactive elaboration of contents with the cooperation of professionals and entities in the health sector, the quick response to queries on COVID-19 terminology and the fluid ongoing dialogue with users have been essential to the terminology work carried out during the pandemic.

KEYWORDS: terminology; pandemic; COVID-19; communication; determinologisation

TERMINÀLIA 23 (2021): 39-50 · DOI: 10.2436/20.2503.01.161
Data de recepció: 17/03/2021. Data d'acceptació: 30/04/2021
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <http://terminalia.iec.cat>

1 La pandèmia: una convidada imprevista en les nostres vides

Les sorpreses imprevistes són la norma en ciència, no l'excepció. Recordeu-ho: passen coses.

Leonard SUSSKIND (físic teòric)

Entre febrer i març de 2020, la irrupció de la pandèmia de COVID-19 va capgirar tota l'activitat humana, i continua condicionant actualment la vida de la nostra societat a escala planetària, amb l'arribada sobtada de canvis que han vingut per quedar-se. El treball terminològic no en podia ser una excepció.

El dia a dia del treball del Centre de Terminologia TERMCAT va canviar de manera sobtada, sense planificació prèvia, quan es va demanar el confinament de la població a Catalunya, el dia 13 març de 2020: els treballadors vam passar d'estar fent feina un divendres a l'oficina a trobar-nos el dilluns següent tancats a casa, fent teletreball, sense cap planificació prèvia. Afortunadament, com que la infraestructura tecnològica i informàtica (és a dir, la connexió remota a la intranet de l'empresa) va funcionar des del primer moment, va ser possible mantenir l'activitat del Centre i garantir l'atenció als usuaris des del moment zero del confinament, amb la contribució individual de cadascun de nosaltres, des de casa, només amb els mitjans domèstics a l'abast.

2 Impacte de la pandèmia en el treball terminològic del TERMCAT

Sigueu ràpids, no tingueu recança... Si necessiteu tenir la raó abans de fer cap cosa, mai no aconseguireu res.

Mike RYAN (epidemiòleg de l'OMS)

El TERMCAT, amb una trajectòria de més de trentacinc anys, té una metodologia del treball terminològic consolidada i uns fluxos de treball establerts en l'elaboració de productes terminològics (diccionaris, vocabularis, infografies, apunts, etc.), en l'assessorament puntual als usuaris i en la normalització, que s'exposen, per exemple, en els llibres de la col·lecció «En Primer Terme» (particularment, *Manlleus i calcs lingüístics en terminologia*, 2005; *La definició*, 2009, i *El diccionari terminològic*, 2010). Pel que fa a la comunicació amb els usuaris i la difusió de la terminologia, també existeixen unes línies estratègiques definides que es van iniciar el 2004 amb la creació d'una secció de comunicació i que van continuar el 2011 amb l'obertura d'una unitat de comunicació digital (Cortés i Cuadrado, 2016). La comunicació i les eines digitals amb què actualment es vehicula són una realitat i no se'n pot quedar al marge, a risc de perdre oportunitats de millora inqüestionables. El TERMCAT ha volgut tenir protagonisme en aquest plantejament i durant els darrers anys ha incorporat aquestes eines amb èxit en la seva estratègia de

comunicació corporativa. D'una banda, a través d'una adaptació constant a les noves vies de comunicació i atenció a l'usuari, les xarxes socials, en les quals s'ha consolidat un intercanvi multidireccional i una atenció continuada. De l'altra, mitjançant una dinamització vehiculada per nous formats i narratives visuals i interactives (Cuadrado i Gastó, 2016).

En recerca terminològica, al Centre s'ha apostat des de fa uns anys per l'especialització temàtica professional, de manera que els diversos processos del treball terminològic es desenvolupen amb una capa estructural de caràcter temàtic superposada: cada terminològ s'ocupa preferentment d'un o més àmbits del coneixement, en funció de la formació acadèmica, les preferències i els interessos que tingui. D'altra banda, per atendre l'especialització del coneixement i la segmentació d'interessos dels usuaris, el TERMCAT, amb la col·laboració d'agents de cada sector, ha posat en marxa diversos portals temàtics centrats en àmbits concrets: economia, dret, esports, gastronomia, TIC i ciències de la salut (i, ben aviat, un portal de ciències de la Terra) (Bover i Cuadrado, 2017; Bover, 2018).

El portal de terminologia de ciències de la salut (www.demcat.cat) funciona des de l'any 2015, gràcies a la col·laboració de diverses institucions de referència (Ramis et al., 2016). A banda del treball en el projecte DEMCAT, d'actualització i compleció de la terminologia biomèdica en llengua catalana, un dels principals resultats del projecte ha estat la constitució d'un grup de treball estable, que funciona com un comitè terminològic d'experts. Els professionals estan vinculats majoritàriament a una societat científica de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears, la SOCDEMCAT, que treballa per al desenvolupament de la terminologia mèdica en llengua catalana i per a la promoció de l'ús del català en tots els àmbits professionals sanitaris (Bosch i Julià, 2019; Sala, Julià i Ramis, 2019). Amb el pas del temps, gràcies a les possibilitats tecnològiques actuals, els membres del comitè es mantenen en contacte permanent a través de missatgeria de mòbil (per exemple, en grups de WhatsApp de caràcter professional).

Per això, quan el desembre de 2019 es van conèixer els primers casos de la malaltia causada per un nou coronavirus a Wuhan, la informació va circular de seguida entre el grup d'experts, amb la voluntat de compartir dades científiques de qualitat i de donar resposta ràpida a les noves necessitats terminològiques sorgides. Des del TERMCAT ja hi havia l'antecedent del tractament donat, anys enrere, als termes vinculats a l'aparició de la SARS i de la MERS, i sabem que calia estar ben amatents.

D'aquesta manera vam poder fer un seguiment en temps real, braç a braç amb els especialistes, del procés que estàvem vivint: vam assistir a l'evolució de la malaltia (de problema de salut local a epidèmia i, posteriorment, a pandèmia), i vam veure néixer el nom de

la malaltia i del virus que la causa. Els dubtes terminològics van ser detectats precoçment i resolts sempre, encara que fos provisionalment (amb una validació posterior en el decurs del temps). Aquesta escolta activa i l'ús de canals de comunicació directes amb els experts va fer possible, ja des de principi de l'any 2020, poder enfocar el treball terminològic cap a l'atenció dels dubtes que s'anaven generant.

2.1 La producció terminològica en temps de pandèmia

Abans de la declaració oficial de situació de confinament, el TERMCAT ja va publicar apunts terminològics d'actualitat el gener —sobre el terme *coronavirus*— i el febrer —sobre el nom del virus i la malaltia (SARS-CoV-2 i COVID-19) o la diferència entre *epidèmia* i *pandèmia*.

A més a més, per donar visibilitat a la producció terminològica que s'havia generat i oferir-la als usuaris amb un accés més còmode i usable, el TERMCAT va publicar el diccionari en línia *Termes del coronavirus*, inicialment amb quaranta termes, la primera setmana de març, just deu dies abans del confinament a Catalunya. El cabal terminològic d'aquesta obra es va constituir a partir de les consultes que ens havien arribat, dels debats entre els terminòlegs i dels suggeriments dels experts del comitè de l'àmbit mèdic.

En el moment del confinament, una de les primeres coses que ens vam plantejar va ser fer créixer i completar aquest diccionari per oferir proactivament un servei a la ciutadania, fins i tot una mica més enllà del nostre paper com a centre de terminologia (vegeu, per a més detalls, l'apartat 3, «Reptes comunicatius en temps de pandèmia»). Tanmateix, per fer possible aquesta tasca, la nostra metodologia del treball terminològic sistemàtic es va haver d'adaptar amb celeritat a la situació de teletreball en pandèmia. Com a conseqüència d'això, les fases de treball establertes es difuminaven, s'encavalcaven, es desordenaven, es repetien cíclicament i, sobretot, s'acceleraven; els canals d'accés a la informació i de contacte amb els experts es diversificaven, i els horaris es flexibilitzaven.

I és que mai no havíem viscut en temps real el naixement de termes i la seva divulgació instantània, amb caràcter global, sumada a la necessitat social urgent de denominar i conceptualitzar la realitat que ens havia alterat la vida. En aquestes condicions insòlites, hi ha diversos aspectes del treball terminològic que han resultat diferencials respecte a cap treball que haguéssim fet anteriorment:

- la velocitat d'evolució del coneixement científic ha estat enorme i la seva difusió a la societat, immediata i sense filtres, amb processos de desterminològització associats progressant al mateix ritme (se'n parla amb més detall en el subapartat següent, «El Servei de Consultes en temps de pandèmia»);
- la multicanalitat del flux d'informació, de qualitat i fiabilitat heterogènies, ha obligat a destriar les dades amb valor de les dades dubtoses o, directament, de les notícies enganyoses (*fake news*), per fer front a la infodèmia;
- els terminis per resoldre qüestions relacionades amb la fixació de conceptes i denominacions han estat extremament curts, a causa de la necessitat social de disposar d'informació de qualitat amb la màxima rapidesa possible;
- la facilitat de col·laboració multidisciplinària i de cooperació entre institucions, que sovint s'ha plantejat en termes altruistes o de guanyar-guanyar, ha demanat un esforç d'integració de múltiples veus, amb diferents accents, en totes les actuacions (producció, difusió, comunicació).

Al llarg de l'any 2020, el diccionari en línia va anar ampliant progressivament el seu contingut gràcies a la feina feta en col·laboració amb institucions, organismes i professionals, des dels diversos àmbits. La figura 1 resumeix aquesta xarxa de cooperació, que està explicada amb detall a la presentació del diccionari *Terminologia de la COVID-19* i en els documents annexos. A banda de l'elaboració del recull terminològic, aquest esperit de cooperació ha cristal·litzat en diverses actuacions, com ara la col·laboració amb *La Marató* de TV3 de desembre de 2020, l'intercanvi d'experiències i la cessió mútua de continguts amb els autors del *Glosari de la COVID-19* o les comunicacions presentades en seminaris web organitzats al Brasil i a Finlàndia (Julià, 2020; Julià, Bofill i Cuadrado, 2021).

El diccionari *Terminologia de la COVID-19* ha arribat a les quatre-cents trenta fitxes terminològiques durant el primer trimestre de 2021. Cada fitxa terminològica conté la denominació catalana considerada principal i les denominacions catalanes sinònimes, si n'hi ha; els equivalents en occità, castellà, francès, anglès i portuguès, i, si escau, el nom científic. També inclou un enllaç a una selecció de termes en llengua de signes catalana (*Vocabulari bàsic de la COVID-19 en LSC*). La intenció del TERMCAT és continuar alimentant el diccionari per incorporar els nous termes que l'evolució de la pandèmia generi o vagi posant en relleu (per exemple, nous termes de vacunació, teràpies, variants víriques o seqüeles).

FIGURA 1. Institucions i organismes que han col·laborat en el diccionari *Terminologia de la COVID-19*. Font: Julià (2020), adaptat

2.2 El Servei de Consultes en temps de pandèmia

El Servei de Consultes, en la nova situació de confinament per la pandèmia, va haver d'afrontar dos grans reptes. El primer, ser-hi des del començament continuant donant servei a través del teletreball, tan sols amb els mitjans disponibles. Aquesta decisió va ser molt agraïda: vam constatar ben aviat que el fet de continuar treballant amb normalitat tenia repercussions emocionals molt positives en la societat i contribuïa clarament a donar als nostres usuaris el sentiment de sentir-se acompanyats en moments de crisi. El segon repte, tal com hem explicat en el subapartat anterior, va ser adaptar-nos a l'extrema rapidesa que la situació exigia a l'hora de donar respostes: les solucions havien de ser gairebé immediates, algunes no podien esperar a l'endemà, i l'única manera possible de cobrir aquesta necessitat va ser el treball en col·laboració entre terminòlegs (per garantir la qualitat lingüística i terminològica de les denominacions), especialistes (per determinar i precisar els conceptes), mitjans de comunicació (per difondre els termes), i Govern i Administració (per fixar en la documentació oficial les formes consensuades).

El treball terminològic al Servei de Consultes va implicar, doncs, tots els grups participants, els quals plantejaven dubtes sobre l'adequació de la terminologia específica que havien de fer servir amb urgència. En la taula 1 es mostren esquemàticament els grups

implicats i alguns exemples concrets de termes que es van plantejar com a consulta.

En tots els casos s'ha produït una desterrminològització en major o menor grau: d'acord amb el que exposen Bach i Martí (2012), observem que aquests termes, com a conseqüència del discurs divulgatiu i de la necessitat d'entendre la realitat circumdant i els processos de la pandèmia, s'han incorporat al lèxic comú (en aquest cas, a una gran velocitat), han circulat d'una manera global i han adquirit així un valor nou que els diferencia del terme del qual provenen. Aquests neologismes sorgits d'un terme són candidats a ser inclosos fàcilment en els diccionaris generals, sovint amb canvis en les definicions per fer-les més entenedores als parlants i ajustar-les al sentit adquirit, segons Rebagliato (2020). Com indica aquest mateix autor, la diferència entre *llengua general* i *llengua especialitzada* és sobretot de punt de vista. Probablement, la conclusió que hauríem de treure'n és que els termes introduïts en un diccionari de llengua general ja no són ja no són pròpiament termes. I, en conseqüència, que les seves formes lingüístiques i els seus significats han deixat de ser propietat exclusiva dels especialistes —per més que els desplaçui— i han passat a pertànyer de ple dret a tots els parlants de la llengua.

Una mostra clara d'aquesta evolució és la votació popular impulsada per l'Observatori de Neologia (OBNEO) de la Universitat Pompeu Fabra (UPF) i la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) per triar el neologisme de l'any 2020, en què tots els

El treball terminològic en temps de pandèmia i de postpandèmia

M. Antònia Julià Berruezo, Sandra Cuadrado Camps, Cristina Bofill Caralt

Grups implicats	Termes plantejats com a consulta
professionals de la llengua	grafia, gènere i pronúncia de COVID-19 denominació del virus (SARS-CoV-2, virus de la COVID-19, virus de la covid)
experts en ciències de la salut	cribratge diferència entre R_0 i Rho
persones afectades directament per la pandèmia, especialment els malalts mateixos i familiars i també la població confinada general	COVID-19 persistent
gestors del sector sanitari	medicalització espai lliure de covid (covid free) tipus de bombolla (grup bombolla, bombolla ampliada, bombolla de convivència)
Govern i Administració	tipus de confinaments (confinament perimetral, confinament comarcal, confinament domiciliari) termes de l'àmbit laboral (ERTO / expedient de regulació temporal d'ocupació) termes de política (estat d'alarma, toc de queda)
usuaris de les xarxes socials	enclaustrament (en anglès cocooning)

TAULA 1. Grups implicats i exemples concrets de termes que es van plantejar com a consulta al Servei de Consultes.
Font: TERMCAT

candidats eren termes relacionats amb la pandèmia, amb el mot *coronavirus* com a guanyador final (Institut d'Estudis Catalans, 2020; González, 2021).

Tot seguit desenvolupem amb una mica més de detall dos dels termes tractats, com a exemples representatius del que hem explicat (COVID-19 i cribratge).

a) COVID-19

Els primers dubtes que van arribar van ser sobre aspectes formals del terme COVID-19. Es tracta d'un exemple clar d'un procés de desterminologització ràpid del terme a causa de la seva àmplia difusió i coneixement general: el pas de COVID-19, la sigla amb majúscules, que s'ha adaptat amb rapidesa a covid-19 (la forma lexicalitzada amb minúscules amb possibilitat dels dos gèneres: masculí o femení) i finalment a covid simplement, sense el número que indica l'any. La confusió entre els noms del virus i la malaltia possiblement ha facilitat aquesta vacil·lació. És remarcable el cas del terme relacionat COVID-19 persistent / covid persistent (en anglès, long COVID), que s'ha fixat amb velocitat gràcies a la pressió dels malalts mateixos, que s'han organitzat a les xarxes socials i han reivindicat la visibilització de la seva situació i l'adopció de mesures sanitàries específiques (compte de Twitter @COVID19persist1). El conjunt de dubtes recollits figura a la taula 2, presentat per tipologies.

b) Cribratge

El cas de cribratge va generar un debat sobre la pronúncia del terme, probablement associat a la desterminologització per l'ús en contextos no especialitzats. La forma correcta d'aquest terme especialitzat és cribratge (en anglès, screening), amb dues erres en dues síl·labes seguides, però l'extensió de l'ús de la forma en la llengua oral va fer veure la dificultat de pronúncia que presentava i alguns sectors, especialment dels mitjans de comunicació, van proposar l'adaptació del terme a *cribatge, més fàcil de pronunciar, sense la «r» en la segona síl·laba (Camps, 2020; Pla, 2020; Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, 2020). També es van proposar com a alternativa formes populars, com tria o garbellada, o cultes, com el neologisme crivellatge (Ruaix, 2020). Això no obstant, els professionals sanitaris consultats pel TERMCAT es van refermar en la tria del terme cribratge, totalment implantat en l'àmbit mèdic i en textos especialitzats (programa de cribratge del càncer de mama, cribratge genètic o cribratge neonatal), ja en ús des de final de la dècada dels noranta, com a alternativa més adequada a l'anglicisme screening davant les alternatives que es proposaven en aquest moment.

Dubtes sobre el terme COVID-19

Fixació de la grafia del terme: COVID-19, Covid-19, covid-19
Procés de desterminologització: COVID, covid
Pronúncia: plana o aguda, amb la «O» neutralitzada o no, oberta o tancada?
Gènere: és masculí o femení?
Formació de derivats especialitzats: lliure de covid, malalts no covid, post-COVID / postcovid, anti-COVID / anticovid, COVID-19 persistent / covid persistent
Formació de derivats populars: covidització, covidia -ana, covidiota, covidivorci

TAULA 2. Detall dels dubtes terminològics sorgits a l'entorn del terme COVID-19. Font: TERMCAT («A l'entorn del coronavirus» i material intern no publicat)

2.3 La normalització en temps de pandèmia

El procés de normalització de neologismes que té encomanat el TERMCAT es basa en l'aprovació de les formes catalanes dels nous termes que sorgeixen en els àmbits tècnics, científics o humanístics, ja sigui perquè encara no hi ha cap proposta denominativa, ja sigui perquè es difonen formes poc adequades des del punt de vista lingüístic o terminològic.

Ara bé, en el període de pandèmia —i, sobretot, de postpandèmia—, el procés de normalització que s'ha fet es basa no tant en la detecció precoç de neologismes com en el treball de síntesi i validació de tota la informació terminològica generada sobre els casos que s'han debatut. En aquest temps, els casos per normalitzar arriben al Consell Supervisor del TERMCAT després de tot un procés participatiu en què han tingut veu les comunitats d'usuaris, els mitjans de comunicació o els experts de l'àmbit sanitari, i també les solucions i argumentacions —més o menys provisionals segons el cas— donades des del Servei de Consultes, difoses a través de les xarxes socials i incorporades ja en la *Terminologia de la COVID-19*.

És d'aquesta manera que finalment s'ha normalitzat el terme COVID-19 amb les variants COVID-19 (femení), covid-19 (femení), COVID-19 (masculí), covid-19 (masculí) i malaltia del coronavirus 2019. Igualment, altres termes relacionats amb el nom del virus causant d'aquesta malaltia i amb altres coronavirus: SARS-CoV-2 (coronavirus 2 de la síndrome respiratòria aguda greu), SARS-CoV (coronavirus de la síndrome respiratòria aguda greu); o bé altres malalties víriques com SARS (síndrome respiratòria aguda greu).

El Consell Supervisor ha normalitzat també el terme *enclaustrament* com a alternativa al manlleu anglès *cocooning*. El terme *cocooning* va començar a aparèixer principalment a les xarxes socials i en articles dels mitjans de comunicació que parlaven de comportaments sociològics en temps de pandèmia. Es tracta d'un terme de l'àmbit de la sociologia que designa el comportament psicosocial caracteritzat per una tendència a recloure's

a casa com a entorn protector. En anglès el terme està format amb la base *cocoon*, que significa 'capoll'. Els usuaris van plantejar la necessitat de trobar una alternativa catalana adequada lingüísticament i transparent semànticament per a aquest terme anglès que no fos necessàriament un calc. En català hi havia diferents opcions (*encapsulament*, *enclaustrament* o *reclusió*), formes més o menys paral·leles a les que es documentaven en les llengües romàniques veïnes com el castellà (*enclaustramiento*, *encapsulamiento* o *reclusión*) o el francès (*coconage*, *cocounage* o *pantouflage*). Finalment, en català es va optar per *enclaustrament*, a partir del sentit general del verb *enclaustrar* recollit en el diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans («tancar-se, recloure's. Es va enclaustrar a casa tot el mes de maig per preparar els exàmens finals»).

Com a conclusions generals del que hem exposat en aquest apartat 2, vistos els casos més representatius i mediàtics de termes i els dubtes terminològics que han generat, globalment es pot afirmar que les singularitats més prominents de la terminologia relacionada amb la pandèmia són l'aparició sobtada dels termes, la seva ràpida difusió entre els científics i la societat, l'evolució accelerada (amb casos clars de desterminologització) i la necessitat d'immediatesa en les solucions terminològiques.

En aquest sentit, un dels desafiaments del treball terminològic durant la pandèmia ha estat trobar el punt d'equilibri entre prudència i immediatesa, entre l'exigència de rigor i precisió (que demana una certa pausa i un termini per al debat i la reflexió) i la urgència de les respostes que esperaven els usuaris i la societat (una resposta clara en el termini més breu possible). El paper i la trajectòria del TERMCAT com a organisme coordinador de terminologia ens ha obligat a trobar camins perquè la discussió i el consens entre els terminòlegs i els experts s'aconseguís amb la màxima celeritat, de manera que les propostes terminològiques que poséssim en circulació fossin adequades i prou estables, tenint en compte la repercussió externa (per exemple, la terminologia emprada en documents oficials de l'Administració).

I, tanmateix, una mirada al nostre voltant ens fa veure que aquestes dificultats i inquietuds que hem viscut s'han produït a tot arreu: les experiències compartides en trobades, jornades i sessions fan evident que aquest procés s'ha donat paral·lelament en moltes altres llengües i territoris (Julià, 2020; Julià, Bofill i Cuadrado, 2021). Particularment, els fenòmens de desterrinologització han estat també comuns i han afectat sovint els mateixos termes, com ara COVID-19, confinament, estat d'alarma, quarantena o test d'antígens (Julià, 2020; Navarro, 2020a, 2020b; Žagar, 2021).

3 Reptes comunicatius en temps de pandèmia

El coronavirus significa aïllament.
I l'aïllament significa xarxes socials.
The New York Times

Juntament amb la col·laboració dels experts i les consultes que arribaven dels usuaris, l'altre eix fonamental per detectar els termes de la COVID-19 han estat les xarxes socials. Escoltar el ritme de les xarxes ha estat bàsic per detectar les necessitats socials en un context pandèmic com aquest. Com a societat, ens vam trobar d'un dia per l'altre tancats a casa i connectats només digitalment. Com va esmentar un article al *The New York Times* publicat durant les primeres setmanes de confinament, el coronavirus va generar un aïllament immediat forçat i l'aïllament va provocar un pol d'atracció immens cap a les xarxes socials. Com que no ens podíem relacionar fora, la gent es connectava permanentment a les xarxes per interactuar i també per informar-se sobre l'evolució i els efectes de la pandèmia (Shihpar, 2020).

Des del primer moment, des d'un punt de vista comunicatiu vam tenir molt clar que havíem de tenir

presents dos valors fonamentals: ser visibles i continuar oferint el mateix servei de sempre. I així ho vam fer. El dilluns dia 16 de març 2020, l'equip de comunicació digital ens vam reunir virtualment i vam acordar publicar un primer tuit que tenia aquest doble objectiu comunicatiu: fer-nos visibles i evidenciar que continuaríem, com sempre, però ara teletreballant des de casa (figura 2).

Ens pensàvem, com tothom, que el teletreball seria qüestió de setmanes i que en breu tornàriem a la feina presencial. Però no va ser així, no hi hem tornat i ara que veiem aquests mesos passats amb més perspectiva, podem confirmar, també des del punt de vista de la comunicació, que organitzar-nos des del moment zero va resultar fonamental per continuar oferint amb efectivitat els nostres serveis i per treballar en els projectes terminològics, com el de la COVID-19, que era essencial i prioritari. Així es destaca en alguns mitjans de comunicació generalistes, com *La Vanguardia*, en l'article «Neologismes i nous significats que s'han incorporat a la llengua en temps de pandèmia» (Justícia, 2021), en què s'incideix en el fet que el TERMCAT va ser un dels primers organismes a publicar un diccionari amb els nous termes de la crisi sanitària.

L'estratègia, doncs, va funcionar i amb un esforç organitzatiu de seguida vam coordinar una planificació digital al servei dels usuaris que volia donar resposta a les inquietuds i les preguntes terminològiques que, de sobte, va generar aquesta pandèmia. Les tendències en comunicació digital van canviar a mesura que avançava el confinament. Com més necessària es feia una abraçada física, més temps passàvem connectats a les xarxes; entràvem, sortíem i actualitzàvem constantment els fils de Twitter. El compromís (*engagement*) i les impressions van pujar i molt durant aquelles setmanes. Si els usuaris estan confinats a casa, dediquen més temps a consumir continguts digitals. Hi ha

FIGURA 2. Primer tuit publicat pel TERMCAT durant el confinament total

més ulls atents al que es publica a la Xarxa i hi ha, per tant, més reaccions. El resultat és que, comparat amb el mateix període del 2019, el nostre índex de compromís amb els usuaris a Twitter va augmentar un 40 %.

3.1 La construcció del relat a les xarxes

Pel que fa als termes, el discurs que vam detectar a les xarxes es podria agrupar en tres grans blocs semàntics: efectes socials de la pandèmia (*teletreball, silenciar/*mutejar el micròfon*), termes que semblaven propis d'un registre bèl·lic (*confinament, estat d'alarma*) i, per acabar, terminologia pròpia de l'àmbit sanitari (*immunitat de grup, agèusia, anòsmia, memòria immunitària, etc.*).

Si analitzem cronològicament tots els continguts que hem piulat relacionats amb la COVID-19 des del dia 16 de març fins ara, podem construir clarament tot un relat sobre la terminologia de la pandèmia. Podem detectar les pors i la indefensió dels malalts (*covid persistent*) i també analitzar en paral·lel les conseqüències socials de la pandèmia (*erto, fatiga pandèmica*) i observar l'evolució del virus i les seves mutacions (*soca, variant*). La llengua, un cop més, ens mira i ho registra tot. La llengua evidencia més que mai que pertany als usuaris i són ells qui construïran aquestes relacions de significat que connecten les unes amb les altres en aquest univers digital, tal com destaca Íngrid Guardiola en el seu volum sobre hiperconnexions i xarxes (2018, p. 64):

L'usuari salta d'una imatge a una altra com un muntador en una sala d'edició, sense un full de ruta concret, una actitud que la naturalesa hipervincular de la xarxa i la possibilitat de navegació multipantalla tendeix a multiplicar. La narrativa, i per tant, el significat es deixa en mans de l'usuari, una mena de *flâneur* de dades, un navegant cibernètic en un entorn d'arquitectura líquida.

En la figura 3 es mostra com des del TERMCAT es va construir aquest relat de marca (*storytelling*) a través de la cronologia de piulades amb termes de l'àmbit de la COVID-19.

3.2 Nous formats

Paral·lelament al canvi en els canals de comunicació, els continguts terminològics també han necessitat una adaptació de format que ens ha permès una interacció amb els usuaris més ràpida i efectiva. El consum de continguts digitals ha canviat molt. Actualment es presenten en una interfície cultural que convida al diàleg amb els usuaris. Aquests continguts, sovint altament fragmentats, han de ser descodificats per l'audiència com un producte amb entitat pròpia que es pot consumir en un «micromoment»: mentre viatgem, mentre esperem l'autobús o bé quan fem un cafè, és el nostre moment de consum digital (Aced, 2019). Com a organisme, ens trobem davant nous reptes comunicatius, i en aquest nou entorn d'interacció a les xarxes en temps real tenim només uns segons per captar

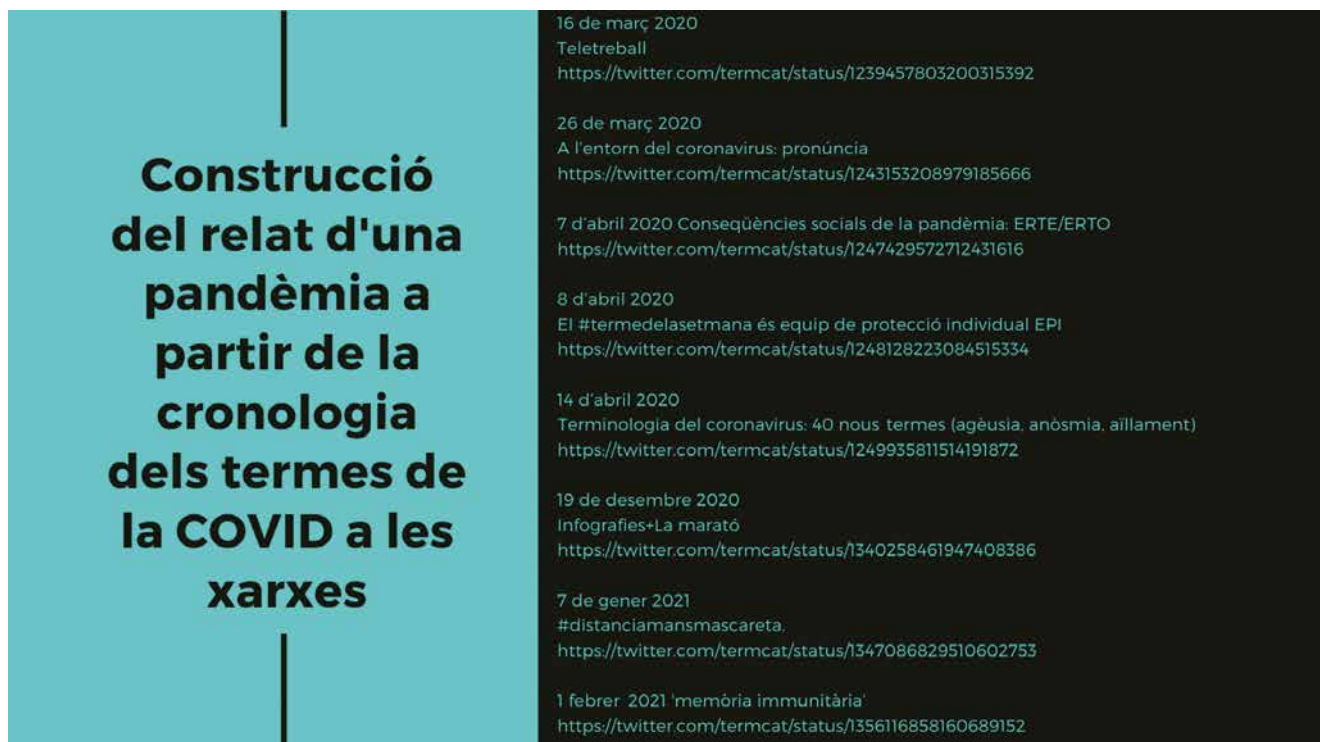

FIGURA 3. Construcció d'un discurs a partir de la cronologia dels termes de l'àmbit de la COVID-19 a les xarxes

l'atenció, per generar confiança i credibilitat en l'usuari (Cuadrado, 2020a, 2020b).

És així com vam pensar que seria útil construir una narrativa digital que ens permetés difondre els conceptes relacionats amb la malaltia i la pandèmia d'una manera més directa. En aquest sentit, vam concebre un conjunt d'infografies interactives amb els enllaços a alguns dels termes més destacats de la terminologia recollida (COVID-19: termes clau, vegeu la figura 4). Concretament, es tracta de vuit làmines diferents que agrupen els termes temàticament: virus; mesures preventives; infecció; detecció i diagnòstic; vacuna; mesures terapèutiques; símptomes, i mesures de contenció.

També vam elaborar un relat visual (*Terminologia de la COVID-19: apunts i comentaris*) en què es poden trobar agrupats tots els recursos (diccionari, apunts i comentaris d'interès, notícies, infografies, etc.) que hem difós des del TERMCAT sobre el conjunt de termes relacionats amb la COVID-19.

4 Una mirada al futur: de la pandèmia a la postpandèmia

Sobretot, no tingueu por dels moments difícils. En podem treure el millor.

Rita LEVI-MONTALCINI (neurobiòloga)

Com hem pogut resseguir a través d'aquest cas concret —la terminologia de la COVID-19—, en l'era de

la digitalització el pes del discurs en la construcció de significat ha canviat de perspectiva i ha passat de definir-se en el nucli de les organitzacions a generar-se en les comunitats d'usuaris. Ara són els usuaris els que empenyen l'organització a adaptar el seu discurs i a crear nous continguts i espais de diàleg que satisfacin les seves necessitats. Aquest canvi de rumb comunicatiu ha estat possible a través de la tecnologia i les noves plataformes socials com a eines democratitzadores d'un nou espai de coneixement compartit, però no hem de perdre de vista que el canvi real té a veure amb la humanització d'un nou discurs i amb una nova manera d'entendre la interacció entre els usuaris i els organismes.

En el nostre cas, el contingut que oferim és la terminologia i tots aquells recursos i diccionaris que faciliten la comunicació especialitzada en català en qualsevol àrea del coneixement. I com ha passat també en molts altres àmbits, també en el cas del projecte de la COVID-19 hem hagut d'adaptar el nostre model a aquesta nova conversa global entre usuaris i institucions en un marc de digitalització permanent. Aquesta transformació s'ha accelerat vertiginosament amb l'aparició imprevista de la pandèmia de COVID-19, que ha tingut uns efectes devastadors en la salut i en la vida de milions de persones, que ha desencadenat una crisi econòmica i social a escala mundial, però que també ha obert escenaris d'oportunitat per al canvi.

Possiblement, la clau de l'impacte positiu de la feina del TERMCAT, vista a través del retorn rebut dels usu-

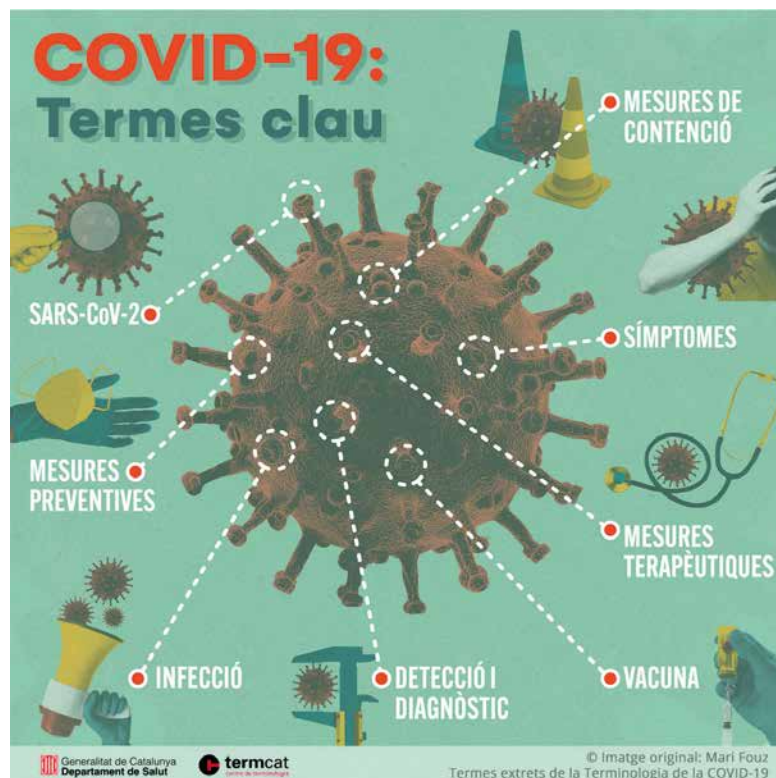

FIGURA 4. Conjunt d'infografies interactives amb enllaços a alguns dels termes més destacats de la *Terminologia de la COVID-19*. Font: TERMCAT

aris, ha estat l'adaptació ràpida i eficaç a l'entorn de teletreball, sobretot des del moment zero del confinament. Això ha permès atendre proactivament la resolució de multitud de consultes sobre termes relacionats amb la pandèmia i el coronavirus, l'elaboració contínua de continguts de difusió terminològica, la producció de fitxes i recursos terminològics, l'impuls de la normalització dels termes centrals (COVID-19 i SARS-CoV-2) i la cooperació fluida amb professionals i entitats del sector sanitari (i també amb altres sectors implicats) en tasques d'assessorament i de divulgació terminològica.

El canvi en diversos paradigmes globals, juntament amb l'evolució encara incerta de la pandèmia (la vacunació, la recuperació de la normalitat, la crisi econòmica i social que ja ha començat...), ens obliguen a respondre adequadament a aquestes transformacions. La consolidació del teletreball permanent (combinat en diversos graus amb feines presencials a les oficines, també en ple procés de repensament), ens exigeix que ajustem i innovem els nostres processos de treball i els adaptem a la nova realitat, a fi de poder donar una resposta satisfactòria a les necessitats actuals dels nostres usuaris i de la societat. ✿

Bibliografia

- ACED, Cristina (2019). «20 ideas sobre comunicació a tener en cuenta en 2020 (2.ª parte)». *Blog-O-Corp* [en línia] (23 desembre 2019). <<https://cristinaaced.com/blog/2019/12/23/ideas-comunicacion-2020-2/>> [Consulta: 15 març 2021].
- BACH, Carme; MARTÍ, Jaume (2012). «De terme a mot comú. El paper dels diccionaris». *Terminàlia* [en línia], núm. 5, p. 26-32. <<http://www.raco.cat/index.php/Terminàlia/article/view/257903/345151>> [Consulta: 15 març 2021].
- BOSCH, Fèlix; JULIÀ, M. Antònia (2019). «El projecte DEMCAT: una experiència de treball col·laboratiu en xarxa per a la terminologia de les ciències de la salut». A: TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA (2019). *Actes de la XIII Jornada de Realiter: Terminologia per a la normalització i terminologia per a la internacionalització: Barcelona, 6 d'octubre de 2017*. Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia, p. 51-56.
- BOVER, Jordi (2018). «L'especialització temàtica del treball terminològic, una via per a guanyar efectivitat». A: *Convergences et divergences dans la pratique terminologique: De la terminologie spontanée à la terminologie aménagée: XIV Journée scientifique REALITER (2018)*. París: Ministère de la Culture. Délégation générale à la langue française et aux langues de France, p. 21-29. També disponible en línia a: <<https://core.ac.uk/download/pdf/265420469.pdf>> [Consulta: 15 març 2021].
- BOVER, Jordi; CUADRADO, Sandra (2017). «TERMCAT (the Catalan Centre for Terminology) and its role in developing terminology work in Catalonia: Current challenges». A: MALACHOWICZ, Marta; GRUCZA, Sambor (ed.) (2017). *Polskie i europejskie nurty terminologiczne* [en línia]. Warszawa: Uniwersytet Warszawski. Instytutu Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej, p. 354-366. <<https://portal.uw.edu.pl/documents/7732735/0/SN+38+M.+Ma%C5%82achowicz%2C%20S.Grucza%2C%20Polskie+i+europejskie+nurty+terminologiczne.pdf>> [Consulta: 15 març 2021].
- CAMPS, Magí (2020). «Pasar por el cedazo». *La Vanguardia* [en línia] (7 setembre 2020). <<https://www.lavanguardia.com/opinion/20200907/483339837659/pasar-por-el-cedazo.html>> [Consulta: 15 març 2021].
- CORPORACIÓ CATALANA DE MITJANS AUDIOVISUALS (2020). «Vocabulari del coronavirus». A: *ÉsAdir* [en línia]. Barcelona: Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. <https://esadir.cat/entrades/fitxa/node/coronavirus_vocabulari> [Consulta: 15 març 2021].
- CORTÉS, Maria; CUADRADO, Sandra (2016). «Terminology work in the digital era: New challenges of the democratization of knowledge». A: *EAFT Summit 2016* [en línia]. <<https://es.slideshare.net/mediatermcat/prezi-eaftsummittermcat2>> [Consulta: 15 març 2021].
- CUADRADO, Sandra (2020a). «Cocreating terminology with users in the digital age». A: *VAKKI Symposium 2020* [en línia]. <<https://es.slideshare.net/mediatermcat/cocreating-terminology-with-users-in-the-digital-age-sandra-cuadrado-233783203>> [Consulta: 15 març 2021].
- CUADRADO, Sandra (2020b). «Terminology and communication in the digital era: The humanization of a new discourse». A: BRAČ, Ivana; OSTROŠKI ANIĆ, Ana (ed.) (2020). *Svijet od riječi. Terminološki i leksikografski ogleđi*. Zagreb: Institute of Croatian Language and Linguistics, p. 343-360.

- CUADRADO, Sandra; GASTÓ, Josep Maria (2016). «From content marketing to engagement: Terminology in digital marketing; a collaborative social project». A: TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA (2016). *VII Címera de Terminologia: Xarxes socials i treball terminològic: Actes* [en línia]. Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia, p. 38-47. <http://www.termcat.cat/docs/AET/Pdf/VII-Cimera-AET-2014_Actes.pdf> [Consulta: 15 març 2021].
- GENERALITAT DE CATALUNYA. DIRECCIÓ GENERAL DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA (2020). *Vocabulari bàsic de la COVID-19 en LSC* [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Direcció General de Política Lingüística. <https://llengua.gencat.cat/ca/llengua_signes_catalana/recursos-i-activitats/terminologia-basica-covid-19-en-lsc/> [Consulta: 15 març 2021].
- GONZÁLEZ, Sergi (2021). *Les paraules que hem après aquest any de pandèmia* [en línia]. Barcelona: Betevé. <<https://beteve.cat/cultura/paraules-noves-any-pandemia-coronavirus-gel/>> [Consulta: 15 març 2021].
- GUARDIOLA, Ingrid (2018). *L'ull i la navalla: Un assaig sobre el món com a interfície*. Barcelona: Arcàdia.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2020). 'Coronavirus', elegit neologisme de l'any 2020 [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. <https://www.iec.cat/activitats/noticiasencera.asp?id_noticies=2946> [Consulta: 15 març 2021].
- JULIÀ, M. Antònia (2020). *Terminologia e medicina: O dicionário online 'Termes del coronavirus'* [en línia]. Seminari web organitzat per la Universidade Federal do Rio Grande do Norte (UFRN). <<https://es.slideshare.net/mediatermcat/terminologia-e-medicina-o-dicionario-online-termes-del-coronavirus-m-antnia-juli>> [Consulta: 15 març 2021].
- JULIÀ, M. Antònia; BOFILL, Cristina; CUADRADO, Sandra (2021). «Terms and conditions – co-creating and launching Catalan terminology 'COVID-19: Key concepts' during the pandemic and lockdown». A: VAKKI Symposium 2021 [en línia]. <<https://es.slideshare.net/mediatermcat/terms-and-conditions-cocreating-and-launching-catalan-terminology-covid19-key-concepts-during-the-pandemic-and-lockdown>> [Consulta: 15 març 2021].
- JUSTÍCIA, Antònia (2021). «Del coronaskam al zoompleañs: el diccionario de la pandemia». *La Vanguardia* [en línia] (30 gener 2021). <<https://www.lavanguardia.com/cultura/culturas/20210130/6207320/pandemia-covid-diccionario.html>> [Consulta: 15 març 2021].
- NAVARRO, Fernando A. (2020a). «Glosario de covid-19 (inglés>español), con la colaboración de Cosnautas». *Bitácora del Cosnauta* [en línia] (6 maig 2020). <<https://www.cosnautas.com/es/blog/154-glosario-de-covid-19-inglesespanol-con-la-colaboracion-de-cosnautas>> [Consulta: 15 març 2021].
- NAVARRO, Fernando A. (2020b). «Neocoronaléxico popular». A: EFE Salud [en línia]. Madrid: Agencia EFE. <<https://www.efesalud.com/neocoronallexico-popular-lenguaje-coronavirus/>> [Consulta: 15 març 2021].
- PLA, Albert (2020). «'Cribratge' i 'cribrar' o 'cribratge' i 'cribrar'». *Ara* [en línia] (11 setembre 2020). <https://llegim.ara.cat/opinio/cribratge-cribratge-cribrar_I_1057136.html> [Consulta: 15 març 2021].
- RAMIS, Oriol [et al.] (2016). «DEMCAT: Un projecte de renovació i continuïtat per al Diccionari enciclopèdic de medicina». *Annals de Medicina* [en línia], vol. 99, núm. 1, p. 45-48. <http://www.acmcb.es/files/499-363-FITXER/de_llibre.pdf> [Consulta: 15 març 2021].
- REBAGLIATO, Joan (2020). «Definicions en territori de frontera». *XVII Jornada de la SCATERM* [en línia]. <<https://es.slideshare.net/mediatermcat/definicions-en-territori-de-frontera-joan-rebagliato-nadal>> [Consulta: 15 març 2021].
- RUAIX, Josep (2020). «Un altre terme covidia conflictiu». *Llengua Nacional*, núm. 113, p. 36-38.
- SALA, Joan; JULIÀ, M. Antònia; RAMIS I JUAN, Oriol (2019). «El projecte DEMCAT: una posada al dia de la terminologia mèdica catalana». A: *Vintè Congrés de Metges i Biòlegs: Llibre d'actes*. Vol. 2. Manresa: Societat Andorrana de Ciències, p. 617-624.
- SHIHIPAR, Abdullah (2020). «Coronavirus and the isolation paradox». *The New York Times* [en línia] (13 març 2020). <<https://www.nytimes.com/2020/03/13/opinion/coronavirus-social-distancing.html>> [Consulta: 15 març 2021].
- TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA (2005). *Manlleus i calcs lingüístics en terminologia*. Vic: Eumo; Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia.
- TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA (2009). *La definició terminològica*. Vic: Eumo; Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia.
- TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA (2010). *El diccionari terminològic*. Vic: Eumo; Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia.
- TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA (2020). *A l'entorn del coronavirus* [en línia]. Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia. <<https://www.termcat.cat/ca/actualitat/apunts/lentorn-del-coronavirus>> [Consulta: 15 març 2021].

El treball terminològic en temps de pandèmia i de postpandèmia

M. Antònia Julià Berruezo, Sandra Cuadrado Camps, Cristina Bofill Caralt

- TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA (2020). *Terminologia de la COVID-19: apunts i comentaris* [en línia]. Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia. 1 relat visual. <<https://www.termcat.cat/ca/recursos/productes-multimedia/terminologia-la-covid-19-apunts-i-comentaris>> [Consulta: 15 març 2021].
- TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA (2020). *COVID-19: termes clau* [en línia]. Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia. 9 infografies. <<https://www.termcat.cat/ca/recursos/productes-multimedia/COVID-19-termes-clau>>.[Consulta: 15 març 2021].
- TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA (2020). *Terminologia de la COVID-19* [en línia]. 2a ed. Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia. <<https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/286>> [Consulta: 15 març 2021].
- TREMÈDICA (2020). *Glosari de covid-19* [en línia]. Barcelona: TREMÈDICA, Asociación Internacional de Traductores y Redactores de Medicina y Ciencias Afines. <<https://www.tremedica.org/tremediteca/glosarios/glosario-de-covid-19-en-es/>> [Consulta: 15 març 2021].
- ŽAGAR, Mojca (2021). «The COVID-19 pandemic and determinologisation» [Comunicació presentada al VAKKI Symposium 2021, celebrat en línia els dies 11 i 12 de febrer de 2021]. A: VAKKI Symposium 2021 [en línia].